

ANG paghihintay ng isang ama sa labas ng isang silid na kinaroroonan ng kanyang maybahay na manganganak ay isang pangkaraniwang tanawin kina Mercedes at Manuel.

Nguni't ang pag-iling at hindi pagbabago ng anyo ng mukhang tila nanimdim ng kanilang ama ay nagdulot ng pagtataka sa dalawa, pagkatapos nilang marinig ang matinis na uha ng bagong silang na sanggol.

May ilang minuto bago sumilang ang sanggol, si Fidel ay walang tinag na nakatingin sa makintab

ng kanyang anak. Sa ganang kanya'y isa pang walang malayang matatambad sa lupit ng digma.

Kaya nang umalingawngaw ang unang putok ng pagsalakay sa panig na ito ng daigdig ay nakatalaga ang kanyang kalooban sa kapangyarihan ng Lalong Dakila. Ang kanyang mag-ina ay malakas at kapwa malusog na ng mga araw na yaon. Ang dalawa pa niyang anak na sina Manuel at Mercedes ay kapuwa natitigatig na rin sa pag-aaral.

Digmaan ang paksa sa kabi-

lungong hindi lumalabas sa kumblihan sa ilalim ng lupa na ginawa nila sa gawing likuran ng kanilang barung-barong. Nagkabutas-butas ang magkabilang dinding ng kanilang barung-barong, nguni't sila'y panatag sa matibay na bakod ng kanilang pananalig.

Hanggang sa mapawi ang dagundong ng poot, ang usok ng liganggam at ang apoy ng paghahamok.

Nang isungaw ni Fidel ang kanyang ulo sa butas ng kanilang tiwangwang na lupang nasa tapat ng kanilang malaking tahanan kublihan ay isang maaliwalas na umaga ang bumati sa kanya. Sa

Barung-Barong Ng Isang Dakila

Kuwento Ni
M. B. Mababangloob

at makapal na pinto ng silid. Ang mga anak niyang dalaga at binita, sina Mercedes at Manuel, ay kapuwa nakaupo sa magkatapat na mesadora, nguni't hindi sa pinto ng silid nakatingin kundi sa kanilang ama.

Sa malas ng dalawa ay tila nakapaglalagos ang paningin ni Fidel sa makapal na pinto ng silid, kaya udyok ng kabataang lipus ng pag-asa, nagkakatinginan silang magkapatid at nagkakangitian pa sa mga sandaling yaon na banal sa kanilang mga magulang.

Si Fidel ay isang karaniwang mamamayan. Isang karaniwang tao na may karaniwang kalagayan sa lipunan at may karaniwang pamumuhay. Nguni't sa paninilawala at sa gawain ay may mga pagkakataong naiiba siya sa karaniwan. Ang gayon ay itinuturing ng kanyang mga anak at ilang nakakakilala na bunga ng kanyang papalipas na kasiglahan.

Sa paghihintay ni Fidel sa labas ng silid ay isang malungkot na pangitain ang bumabagabag sa ala-ala. Isa siya sa mga nakadarama sa lumulubhang kalagayan ng mga pangyayari sa daigdig. Nag-aapoy na noon ang digmaan sa Europa at halos nanganganib na rin ang kapayapaan sa Pasipiko.

Parang nakikita ni Fidel ang larawan nilang mag-anak sa katauhan ng mga nagdurusang kaluluwa sa Europa at Tsimah dahil sa digma. Kaya't siya'y napailang na kasabay ng pagluwal sa maliwa-

kabila.

—Ano ang ating gagawin? —naitanong ng maybahay ni Fidel pagkapawi ng sindak nito sa unang bombang nagpayanig sa Maynila.

—Ano pa kundi ang lalong ma- buti sa ating palagay.

At mula noo'y naging mabagal ang takbo ng mga sandali. Bawa't pangyayari ay may ulap ng pag-aagam-agam.

* * *

Isang araw na abala ang maraming mag-anak sa pagliligpit ng pagkain ay lumapit si Manuel sa kanyang ina at ipinagtapat ang nalalapit niyang paglayo upang tumugon sa tawag ng bayan.

Nang dumating si Fidel at ibalita sa mga hinlog na pansamantalang matitigil siya sa pamamasukan ay nagbantulot si Manuel sa pagpapaalam. Nguni't nabigo ang pag-asa niyang malabis na ipagdaramdam ng ama ang kanyang paglisan nang ito ang mag-sabi sa kanya ng tunay na niloob.

—Ngayon ay dumating naman ang pagkakataon ukol sa iyo, Manuel,—ani Fidel.

* * *

Lumipas ang mga buwan.

Si Manuel ay bumalik sa dati nilang tahanan na halos ay kalansay ang pangangatawan. Ang dating bakuran nila ng sari-saring bulaklak ay napalitan ngayon ng mga halaman ng pagkain sa pag-sisikap ng kanyang ama at ni Mercedes.

Hindi gaanong nagtagal at sa

anaak.

Sa kabutihang-palad, ang mga tanim ni Fidel sa dating bakuran ay ipinaubaya sa kanila ng mga kawal, kaya nagkaroon sila ng pang-agdong-buhay sa mga araw na yaon ng kagipitan.

Sa mag-amang Fidel at Manuel ay napakabagal ang paglipas ng mga araw. Kapuwa sila may inalagaang pag-asa sa kanilang dibdib; pag-asa na muling sisikat ang makatarungang araw.

—Ang araw na yaon ay daratal at ipagdiriwang ng sangkatauhan, —malimit masabi ni Fidel.

—Gayon nga po ang pag-asa ng marami, nguni't bakit ninyo nasabi ang gayon? —tanong ni Manuel.

—Sapagka't sa pag-asang iyan kaya tayo nagpipilit na mabuhay ... hindi man ukol sa atin ay sa mga maiiwan natin.

Subali't ang pag-asang yaon ay inilalayo naman sa katotohanan ng mga pangyayari sa araw-araw.

Tumataas ang halaga ng mga bilihin, dumarami ang nagkakasakit, kumakapal ang mga nasasawi, pahigpit ang mga pamalakad at paikli ang landas na nalalakaran. Hanggang sa unti-unti na ring naubos ang pagkain, nangabansot ang mga halaman, natuyo at naging yagit.

Ang digma ay muling nagdiwang sa kanyang sarili.

Nagpaangil ng mga punlo at nagpasiklab ng mga pamuksa.

Ang mag-anak ni Fidel ay san-

linggong hindi lumalabas sa kumblihan sa ilalim ng lupa na ginawa nila sa gawing likuran ng kanilang barung-barong. Nagkabutas-butas ang magkabilang dinding ng kanilang barung-barong, nguni't sila'y panatag sa matibay na bakod ng kanilang pananalig.

Hanggang sa mapawi ang dagundong ng poot, ang usok ng liganggam at ang apoy ng paghahamok.

Nang isungaw ni Fidel ang kanyang ulo sa butas ng kanilang tiwangwang na lupang nasa tapat ng kanilang malaking tahanan kublihan ay isang maaliwalas na umaga ang bumati sa kanya. Sa

malayo ay natanaw niya ang matatangkad na kawal. Sa malapit ay ilang kababayan ang kanyang nakita, mga kawal din na kahalubile ng karaniwang mamamayan.

Nguni't matagal na napako ang kanyang pansin sa naghambalang nang bangkay sa dakong dinaanan ng mga una niyang nakita.

Tinawag niya ang kanyang maybahay, si Mercedes, si Manuel at ang kanyang bunso.

—Salamat sa Diyos at tayo'y nakaligtas —ang sabi ng maybahay ni Fidel.

—Mababalik na uli ang lahat, —ani Mercedes.

—Maraming bagay ang mababalik nguni't ang dating kaluluwa ay hindi na —mahinang tugon ni Fidel sa anak na dalaga.

Ang buong mag-anak ni Fidel ay nagbago ng pangangatawan, maliban sa mga mata nilang nangingislap sa kagalakan, ay larawan silang lahat ng mga taong sawingpalad.

Si Fidel ay lumakad sa dakong harapan ng kanyang barung-barong at buhat dito ay tinanaw ang dati nilang malaking tahanan. Datapuwa't kalansay na lamang nito ang kanyang nakita—ang apat na haliging bato, ang hagdanan at kapirasong dinding sa harapan. Ang dating kabahayan ay isang tumpok na lamang ngayon ng mga siim na nagkayupi-yupi.

Sa balintataw ng kanyang mga mata ay nagbangon ang dating maganda at tila palasyong lara- (Nasa pahina 19 ang karugtong)

Labi . . .

(Karugtong ng nasa pahina 8)

wan. . . . Nakita niyang ang Buwan ay higit na maganda sa gitna ng ilog—ang pinilakang tilamsik nito'y binasag manding kristal sa gagalaw-galaw na tubig. At samantalang pinagmamalas niya ang Buwan sa tubig ay muli niyang naalaala ang gtanging kagandahan sa kanyang buhay—ang bahaging yaon ng dalawang matatanda sa ibayo ng dagat, ng puting paaralan, ni Ido at ng buhangin sa baybayin. Ang Buwan ito'y nununghay rin sa dalawang matatanda, ang kanyang naisip. Sa malayong Misamis. At marahil. . . marahil sila ma'y nakatitig din sa liwanag na iyon sa mga sandaling ito, at nagtatanong sa kanyang kinarononan. Ang liwanag na iyo'y tumatanglaw rin sa labi ng puting alapaap at sa buhangin ng baybay-dagat. Ngunit si. . . Ido?

Sa kanyang mata'y kumislap ang ilaw ng bagong pag-asa. Dito sa lunsod, iwan niya ang maiitim na anino ng mga guho, ngunit hindi ang mabining liwanag ng Buwan. Iyon ay dadalhin niya sa Misamis, ang karilagang iyon na nakapagpapaalala ng tanging kagandahan sa kanyang buhay. Kung gabi, titingala lamang siya at doo'y muli niyang makikita ang kaliwanagang ito. Doon sa sinapupunan ng lupang sinilangan, mapagpalang katulad ng sa isang ina, lilimutin niya ang mga alalang iniwan ng digmaan, ang mga sugat at kirot niyon, ang mga guho't kapangitan niyon. Iwan niya sa lunsod ang lahat ng labi at ang mga alaala nito.

At kung siya'y makalimot na, marahil, mula sa karurukan, ang alaala ni Ido ay mananaog at siya'y paghahanapin sa pook ng tipanan. At, marahil din, doon ay matatagpuan niya ang isang bagong kahulugan ng Buhay.

—<—>—

Ang Tala . . .

(Karugtong ng nasa pahina 11)

yon ang kaniyang mga layunin, ay hindi pa rin madalum at ni Kanor ang pagkabalang ng pasiya ni Didang. Kung sa bagay ay naiisip ni Kanor na habang tumatagal ay lalong mabuti sa kaniyang layunin, sapagka't nangangahulugang pinag-aaralan pa at ang pasiya ay malamang na mabuti para sa kaniya. Kung talaga bang walang kagustu-gusto si Didang sa kaniya ay maluwa't na sanang tinugon siya ng hindi.

(TATAPUSIN)

IBONG

~~~~~ WALANG ~~~~~

PUGAD

Tulambuhay ni *Iñigo Ed. Regalado*

IV

*Takip-silim noon; pauwi si Senday,
may sunong na batya, galing sa bantilan,
siya'y nag-isa, lakad ay marahang
tila sinasadya at may hinihintay.*

*Nasisyahán wari ang ating dalaga't
habang lumalakad ay umaawit pa,
ang lahat ng bagay ay di alumana't
ang nasa gunita'y tamis ng pagsinta.*

*Hindi nga nalao't ang binatang gitiw
humihingal halos sa kanyang pagdating.
—“Ano't ngayon ka lang, saán ka nanggaling?”—
ang tanong ni Senday na may-halong lambing.*

*—“Ako'y naantala sa mga talampas”—
sagot ng binata na may-sukling sulyap,
—“kaya't ang nangyari sa aking paglakad
parang hinakabol ang takbo ng oras.”*

*Pagkawika nito'y kinuha ni Senon
ang isang balutang nasa batyang sunong
at ang sinabi pa:—“Ako ay katulong
ng mamahalin ko sa habang panahon.”*

*Lalo nang humina ang lakad ni Senday
at tila ayaw pang dumating ng bahay
katulad ay lupang sa pagiging tigang
ay halos sakmalin ang patak ng ulan.*

*Talagang ang pusong taos sa pag-ibig
hindi nabubusog sa sandaling titig;
kaya lang masyahán ang tapát na dibdib
ay kung nasa piling ang laman ng isip.*

*Ang bawa't bitiwang mga pangungusap
ng dalawang gapos ng suyuang tapat
ay parang talulot ng isang bulaklak
na may-bango kahi't sa lupa'y malaglag.*

*Sa lagay na yao'y jdaming kakilala
ang nadaraanang hindi alumana!
kahi't umeehem ang isa at isa
lingunin ma'y ayaw namán ng dalawá.*

*Nangingiti lamang sila ng palihim
kahi't anong lakas ng mga pagtikkim;
paanong di gayo'y lambing ng paggitiw
ang sumasapupo sa puso't damdamin.*

*Minsan pang binuhol ng mutyang si Senday
ang tali ng sumpá na sadyang matibay:
—“Sa ngalan ng aking inang minamahal,
ang puso ko'y iyo hanggang kamatayan.”*

(Nasa pahina 20 ang karugtong)

Barung-Barong . . .

(Karugtong ng nasa pahina 7)

wan ng kanyang bahay na sa loob ng maraming taon ay siyang mapayapang tanggulan nila sa kalikasan. Sa sandaling ito'y naramdaman niya ang hapdi ng gunita. Sapagka't kasamang tinangay ng usok sa mataas na kalawakan ang lahat ng iningatan niyang magandang alalahanin ng tahananang yaon. Ang katiyakan sa pagkabi-go ay hindi na malilinlang ng magandang pag-asa. Ganap na ang katotohanang naglaho sa gusaling yaon ang katuparan ng isang pangarap. Tunay na hindi na manunumbalik ang mga alaala roon, ang lakas ng diwang namugad at nagbinhi ng isang kaligayahan sa bawa't bahagi ng magandang tahanan nila.

Si Fidel ay tinawag ng kanyang mga anak sa loob ng barung-barong. Sa dating hapag na ang isang panig ay ginalusan ng tingga ang kanyang mga hinlog ay magkakaharap na kumakain.

—Ang tinapay at kending ito ay ipinamudmod sa mga tao —masayang sabi ni Mercedes at idinugtong —paano ngayon ang ating bahay, nasira?

—Huwag ninyong asahan ang pagbabalik ng kahapon —nasabi sa sarili ni Fidel habang siya'y kumakain. Tiningnan ang kanyang bunso at ang bulong pa —bagong diwa, bagong simulain at bagong sigla ang kailangan ngayon ng bayan. . .

—Magsimula tayo sa barung-barong na ito, —ang siyang narinig ng kanyang mga anak.

WAKAS

—<—>—

SA AMING MGA KATULONG AT MAMBABASA

Buong galang na ipinagbibigay-alam namin sa lahat ng katulong na ang paglailathala sa mga akdang aming tinatanggap ay pinag-uuna-una lamang muna sa ngayon dahil sa kakulangan ng pitak. Ipinagbibigay-alam din namin na kami'y di nagsasauli ng orihinal lumabas man o hindi ang alinmang akda.

Ang susunod na bilang nitong ILANG-ILANG ay magiging pangkaraniwan palibhasa'y mapapatag na ika-10 taon ng pagkakatag ng ating Malasariling Pamahalaan. Di-pangkaraniwang mga babasahin din ang tataglayin ng bilang ra iyan at isa na'y ang “March of Death” na ikinasawi ng marami nating kapad na naitaban sa Bataan.